

Přišel čas pro transparentní rozpočty

Rozdělení půdy a příjmů je dnes tak jednostranné, že nerovnost patří k nejextrémnějším v Latinské Americe. Za šest desetiletí vlády strany Colorado nevznikly žádné politiky, jež by vytvářely nové příležitosti a brzdily sociální, ekonomický a ekologický úpadek způsobovaný trhem. Nová vláda Vlastenecké aliance pro změnu by se měla zaměřit na naplňování práv a rozvoj schopností. Z veřejných fondů by se mělo čerpat s větší transparentností a občanská veřejnost se musí podílet na rozhodování o jejich využití. To je jediný způsob, jak zajistit, aby se peníze lidí využívaly ku prospěchu lidu.

DECIDAMOS, Campaña por la Expresión Ciudadana
(Kampaň za právo občanů vyjadřovat se)
Hugo Royg

Paraguayská ekonomika od roku 2003 trvale roste, v roce 2007 činil její přírůstek 6 %. Nejdynamičtějším odvětvím je zemědělství, jednak díky příznivým mezinárodním okolnostem, jednak díky vynikajícím klimatickým podmínkám pro hospodaření. Obdělává se více půdy, roste produktivita i ceny. V důsledku toho se zvětšují zisky – rychleji než v mnoha předchozích desetiletích.

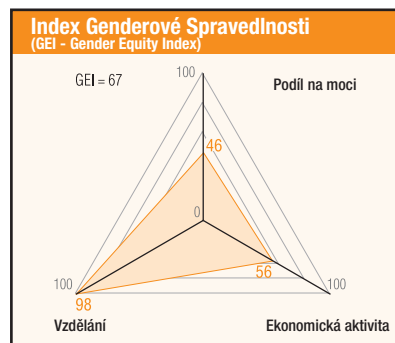
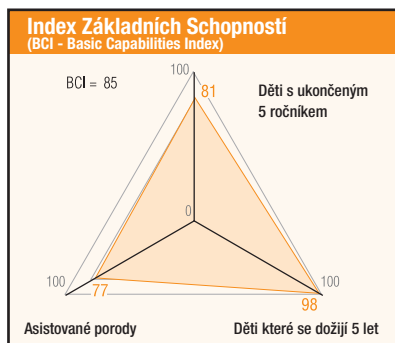
Tyto zisky jdou na bankovní účty relativně malé skupiny. Mezi chovatelé dobytka, kdo modernizovali svou technologii a získali dlouhodobé úvěry. V rostlinné výrobě získávají nejvíce noví investoři: argentinské společnosti, jež se přestěhovaly do Paraguaye, aby se vyhnuly tvrdším ekonomickým omezením doma, brazilští investoři a imigranti v družstvech, a vznikající skupina paraguayských podnikatelů, kteří se rozhodli diverzifikovat své investice.

Nové zemědělství je založeno na obrovských vysoce mechanizovaných farmách, často na nově obdělávané půdě. Sekretariát pro životní prostředí vydával velké povolení k odlesnění, což vedlo k degradaci životního prostředí, jež bude trvat po řadu generací. Velké farmy vyžadují jen málo kvalifikovaných pracovních sil. Malí vlastníci a zranitelné skupiny jsou vytlačováni z půdy do bobtnajících pásů chudoby kolem měst. Míra nezaměstnanosti vzrostla z 9,3 % roku 2003 na 11,1 % ke konci roku 2006; asi 25 % pracovní síly bylo zaměstnáno jen částečně (DGEEC, 2007a).

Příspěvek veřejných politik k rozvoji

Hlavní prioritou předchozí vládní strany Colorado bylo vyhrát prezidentské volby v dubnu 2008 a tak zůstat u moci.¹ Za posledních pět let její vlády se ve funkci vystřídal čtyři různí ministři financí. Ani jeden z nich neměl vazby na vládnoucí stranu, ale všichni se ztotožnili se třemi vládními makroekonomickými prioritami: vyrovnaným rozpočtem, fiskální reformou a obnovením reputace země jako dlužníka, který splácí včas.

1 Tato kampaň nicméně nedosáhla svého hlavního cíle. Prezidentský úřad získal v dubnu 2008 někdejší katolický biskup Fernando Lugo jako kandidát koalice levicových a středolevicových stran a organizací, čímž skončilo více než šest desetiletí hegemonie vlády strany Colorado.

Daňová reforma z roku 2004 byla vysoce regresivní. Jak zdůraznili ekonomové, rozšířila daňovou základnu tím, že získávala příjmy hlavně z nepřímých daní. Jejich tíha padla především na střední třídu a chudé. Paraguay nadále nemá daň z příjmů. Vláda také jednala s věřiteli a dokázala radikálně snížit zadluženost ze 70 % HDP roku 2002 na 28 % v prosinci 2006.²

Je obtížné určit vliv vládní politiky na chudobu. Podíl obyvatelstva pod hranici chudoby poklesl v letech 2003 až 2006 ze 41,4 % na 38,2 %. Výraznější byl pokles podílu obyvatelstva žijícího v krajní chudobě – za stejné období se snížil ze 20,1 % na 15 % (DGEEC, 2007b). Vládní výdaje na chudé zůstaly nízké. Skládaly se z vysoce cílených paternalistických příjmových přesunů, jež se dotkly pouze 5,6 % obyvatelstva. Není jasné, zdali i tato malá skupina ve skutečnosti dostala nějakou pomoc. Vláda se fakticky vůbec nesnažila o to, aby chudí dostali půdu nebo práci. Nerovnosti v rozdělení půdy a příjmech patří k nejostřejším v Latinské Americe.

Státní instituce počítají s vydáváním ekonomických zdrojů na akce, jež pouze vnějškově řeší chudobu nebo zaručují uplatňování určitých práv (zdravotní péče, vzdělávání), přičemž ve skutečnosti nejde

o veřejnou politiku zaměřenou na zlepšování životních podmínek obyvatelstva. Ze samotného faktu, že se veřejné peníze vydávají na potřebné a politicky korektní nástroje nebo akce, nevyplývá efektivita ani důslednost. Navíc současná úroveň chudoby potvrzuje, že státní struktura je slučitelná s realitou chudoby a nerovnosti, na niž se nic nemění vzhledem k tomu, že po zavedení regresivní daňové struktury v zemi procházející hospodářským růstem jsou zdaňování jedině ti, kdo mají méně. Tudiž výdaje ve své současné podobě zvyšují nerovnost.

Politická agenda: pouze otevření politiky a mezinárodní dohody

V ekonomické politice Paraguay jako většina Latinské Ameriky sledovala strategii ekonomické integrace, liberalizovala své finance a odstranila bariéry chránící její trh v souladu s Washingtonským konsenzem.

Po desetiletí se vláda držela u moci pomocí strategie klientelismu. Poskytuje privilegia a pomoc svým podporovatelům a zbytek obyvatelstva nedostane nic. Tento systém ztěžuje Paraguaycům plně uplatňování jejich občanských práv a zabraňuje jim, v některých případech zcela otevřeně, v rozvíjení vlastního sociálního kapitálu včetně vztahů, které by posilovaly jejich

Chudí (EPH 2005)	2,230,202 osob
Krajně chudí	902,294 osob
Mimo krajně chudých	1,327,908 osob
Počet osob podporovaných v rámci programů na odstranění chudoby. Rozpočet na r. 2008.	162,000 osob
Pokrytí	5,6%

Zdroj: Vlastní výpočty vycházející z údajů Ústřední banky Paraguaye (BCP-CAPECO).

2 Vlastní výpočet na základě údajů z hospodářských zpráv Ústřední banky Paraguaye za několik posledních let.

schopnost podílet se na demokratickém procesu. I když odpor proti tomuto systému naráží na překážky, semena změny už začala klíčit.

Po roce 1990 Paraguay otevřela dveře světu ve všech oblastech – finanční, ekonomické, ekologické, politické, sociální i kulturní. Nové směřování ilustruje ochota státu přijmout mezinárodní závazky k ochraně lidských práv. Vedle Všeobecné deklarace lidských práv podepsala země Konvenci o odstranění všech forem diskriminace žen, zapojila se do Summitu země, zúčastnila se Mezinárodní konference o populaci a rozvoji, Světové konference o ženách, Světového summitu pro sociální rozvoj a konference OSN o lidských právech HABITAT II, přijala Konvenci o právech dítěte a Deklaraci tisíciletí, zúčastnila se Světového fóra o vzdělání a Světového summitu o udržitelném rozvoji. Vláda upravila zákony a instituce v souladu s těmito závazky, i když ještě zbývá udělat řadu věcí.

Vláda vytvořila právní a institucionální rámec pro omezování genderové nerovnosti. Rozšířila přístup dívek k základnímu vzdělání a možnosti uplatnění žen ve vyučování, zdravotnictví a veřejné správě. Nicméně rozsah zlepšení je dosud malý. I když se ženám dostává lepšího vzdělání, trpí mzdovou diskriminací a vyšší úrovní nezaměstnanosti a částečné zaměstnanosti. V takových zaměstnáních, jako je práce v domácnosti, je běžnou věcí faktická i právní diskriminace. Genderová zaujatost zůstává zakořeněna v diskurzu politiků a byrokratů.

Součástí politické agendy se nestalo zlepšování podmínek specifických marginálních a vyloučených sociálních skupin, jako jsou ženy s nízkými příjmy a chudé děti. Neschopnost zajistit naléhavě potřebné zdroje se nejkřiklavěji projevuje v zanedbávání původního domorodého obyvatelstva mluvícího jazykem Guaraní, mládeže, starých lidí a lidí se zdravotním postižením. Vláda se nijak nesnaží vyhodnotit dopad svých výdajů, jež mají mírnit chudobu.

Organizace občanské společnosti mohou sehrát významnou úlohu svými požadavky, aby se tyto otázky staly součástí veřejné agendy.

Nehledě na určitý pokrok, země má pořád daleko ke splnění Rozvojových cílů tisíciletí (MDGs, Millennium Development Goals). Tabulka 2 nabízí přehled toho, čeho se pravděpodobně podaří dosáhnout, na základě hodnocení Organizace spojených národů a občanské společnosti.

TABULKA 2. Rozvojové cíle tisíciletí v Paraguayi

MDGs	Hodnocení	
	Občanská společnost	Systém OSN
Cíl 1	Může být dosažen	Nedostatečný pokrok
Cíl 2	Může být dosažen	Odpovídající pokrok
Cíl 3	Může být dosažen	Odpovídající pokrok
Cíl 4	Nebude dosažen	Nedostatečný pokrok
Cíl 5	Nebude dosažen	Nedostatečný pokrok
Cíl 6	Nebude dosažen	Nedostatečný pokrok
Cíl 7	Nebude dosažen	Nedostatečný pokrok

Zdroj: Paraguay Sin Excusas. *Objetivos de Desarrollo del Milenio. Informe Alternativo de la Sociedad Civil-Paraguay 2000/2005.* Asunción, 2005; United Nations System. *Objetivos de Desarrollo del Milenio. Informe Paraguay.* Asunción, 2005.

Doporučení

- Revidovat model rozvoje země. Vláda zatím jednoduše sledovala sociálně-ekonomický proces poháněný tržními silami; nová vláda by měla vyvinout politiky, které budou vyrovnávat sociální, ekonomické a ekologické škody, které tyto síly způsobují, a posilovat příležitosti pro všechny.
- Nový vládní rozpočet musí dát prioritu programům, které uskutečňují lidská práva a posilují schopnosti lidí.
- Je nutno revidovat veřejné politiky tak, aby snižovaly nerovnosti namísto jejich podpory.
- Neoddělitelnou součástí rozvíjení a realizace veřejné politiky musí být transparentnost, která odejme vládní politiku a veřejnou správu z jednostranné kontroly byrokratů a dá ji do rukou paraguayských žen a mužů.
- Občanská společnost se musí víc podílet na rozhodování o vládních výdajích. Současná struktura veřejného sektoru byla vyvinuta k tomu, aby sloužila jednotlivcům a ne potřebám lidí. Přeměna tohoto systému bude vyžadovat účast občanů na řídicích procesech. ■

Odkazy

- BCP (Ústřední banka Paraguaye) (2007a). *Informe Económico.* K dispozici na www.bcp.gov.py/gee/tec/07/12/dic.pdf.
- BCP (2007 b). *Sistema de Cuentas Nacionales de Paraguay.* K dispozici na www.bcp.gov.py/gee/ctasgeebid/ctas06.pdf
- DGEEC (Hlavní úřad pro statistiku, průzkumy a census) (2007a). *Principales resultados total país EPH 2006.* Fernando de la Mora.
- DGECC (2007b). *Boletín de pobreza 2007.* Fernando de la Mora.
- Ministerio de Hacienda (2007). *Budget Draft Bill 2008 Delivered to Parliament.*
- Paraguay Sin Excusas (2005). *Objetivos de Desarrollo del Milenio. Informe Alternativo de la Sociedad Civil - Paraguay 2000/2005.* Asunción.
- Rodrik, Dani (1999). „The New Global Economy and the Developing Countries: Making Openness Work“, *Policy Essay*, No. 24, Washington, D.C., Overseas Development Council.
- Rodrik, Danni (2001). *Development Strategies for the Next Century*, Washington, D.C., World Bank.
- United Nations (2005). *Objetivos de Desarrollo del Milenio. Informe Paraguay.* Asunción.